

Nr 5.

Utlåtande i anledning av väckt motion om skärpning av bestämmelserna i 63 § alkoholistlagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 249, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Hallén m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville till 1944 års nykterhetskommitté till omprövning överlämna frågan om en skärpning av straffsatsen i 63 § första stycket alkoholistlagen.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

63 § lagen den 12 juni 1931 om behandling av alkoholister (alkoholistlag) har följande lydelse:

Lämnar någon åt den, som honom veterligen är ställd under övervakning enligt denna lag eller är intagen å allmän alkoholistanstalt, alkoholhaltiga drycker eller hjälper någon eljest sådan person att åtkomma dylika drycker, straffes med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor. Med alkoholhaltiga drycker förstås spritdrycker och vin ävensom sådana malt-drycker, som innehålla mer än en och åtta tiondels viktprocent alkohol.

Där gärning, som här sägs, tillika innefattar förbrytelse mot gällande bestämmelser angående försäljning av alkoholhaltiga drycker, gånge som i 4 kap. 2 § strafflagen stadgas.

Förseelsen åtalas vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Övervakning enligt alkoholistlagen kan ifrågakomma dels beträffande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk enligt lagens 1 §, såsom hjälpåtgärd utan samband med tvångsintagande å alkoholistanstalt (13 §), dels ock beträffande den, som intagits å allmän alkoholistanstalt, i sammanhang med permittering eller utskrivning från anstalten (43 och 47 §§). Tvångsintagande å alkoholistanstalt varar intill dess utskrivning kommit till stånd, d. v. s. även under tid, då den intagne åtnjuter försökspermission. Vid övervakning hör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i lovlig verksamhet; vidare är den övervakade skyldig föra ett nyktert och ordentligt liv (61 §). Vad hos nykterhetsnämnd förekommit rörande personer, som äro föremål för nämndens behandling, må ej yppas för obehöriga (15 §).

Med maldrycker, som innehålla mer än en och åtta tiondels viktprocent alkohol, förstås enligt 3 § förordningen den 15 december 1939 angående tillverkning och beskattning av maldrycker sådana drycker av andra klassen (pilsnerdricka) och sådana drycker av tredje klassen (exportöl).

Huvudstadgandena om straff för de i 63 § andra stycket alkoholistlagen åsyf-

tade förbrytelserna återfinnas såvitt angår åtgärder med spritdrycker och vin (rusdrycker) numera i 7 kap. *förordningen den 18 juni 1937 angående försäljning av rusdrycker*, i det följande kallad rusdrycksförordningen, i fråga om åtgärder med maltdrycker av andra klassen i 28 och 29 §§ *förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka* samt beträffande åtgärder med maltdrycker av tredje klassen i 9 § *förordningen den 1 juni 1923 angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl*.

7 kap. rusdrycksförordningen innehåller bl. a. följande ansvarsbestämmelser:

1 § 1 mom. Den som utan att äga rätt till försäljning enligt denna förordning avyttrar rusdrycker, straffes för olovlig försäljning med dagsböter, dock ej under tio.

Beträdes någon, som förut fällt till straff för olovlig försäljning av rusdrycker, andra gången eller oftare med sådan förbrytelse eller bedriver någon olovlig försäljning i större omfattning eller yrkesmässigt, straffes med dagsböter, dock ej under trettio, eller med fängelse i högst ett år.

Har förbrytelse varom ovan sägs icke skett i större omfattning eller yrkesmässigt, må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, straffet ned sättas till fem eller, vid upprepad förbrytelse, tio dagsböter.

Enligt 2 § samma kapitel straffes den, som tillhandagår annan med att å egen motbok för dennes räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok av denne användas för inköp för dennes räkning, med dagsböter. Vid vissa försvårande omständigheter, såsom då förbrytelsen upprepas eller denna sker i större omfattning eller yrkesmässigt, är straffet dagsböter, ej under tjugu, eller fängelse i högst sex månader.

Jämlikt 9 § 1. förordningen angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl komma vid olovlig försäljning av exportöl i de flesta fall i tillämpning de ovan återgivna straffstadgandena i 7 kap. 1 § 1 mom. rusdrycksförordningen.

Olovlig försäljning av pilsnerdricka straffes enligt 28 § förordningen angående försäljning av pilsnerdricka med böter från och med 15 till och med 100 kronor. Därest vissa omständigheter föreligga, t. ex. om förseelsen upprepas eller denna sker i större omfattning eller yrkesmässigt, utgör straffet böter från och med 100 till och med 2 000 kronor eller fängelse i högst sex månader.

Om å brottet äro tillämpliga stadganden såväl i 63 § första stycket alkoholistlagen som i någon av de nämnda särskilda författningarna, skall straffet beräknas med tillämpning av reglerna i 4 kap. strafflagen, vilka numera åsyftas i hänvisningen i 63 § andra stycket alkoholistlagen. Vid olovlig försäljning av rusdrycker till person, som säljaren vederligen är ställd under övervakning enligt alkoholistlagen eller är intagen å allmän alkoholistanstalt, bliva strafflatituderna lägst 10 och högst 160 dagsböter samt vid upprepad förbrytelse m. fl. försvårande omständigheter lägst 30 dagsböter och högst fängelse ett år 35 dagar. Avser den olovliga försäljningen pilsnerdricka, bliva straffsatserna för motsvarande två fall böter 15—300 kronor, resp. lägst 20 dagsböter och högst fängelse sex månader 35 dagar.

I det lagrum i den första *alkoholistlagen av den 30 juni 1913*, vilket utgjorde motsvarighet till 63 § i nu gällande alkoholistlag, var straffsatsen för brottet angiven till böter från och med 5 till och med 100 kronor. Under förarbetena till förstnämnda lag framställda yrkanden om straffskärpning vunno icke beaktande vid lagens slutliga utformning.

Sedan tillkallade sakkunniga i den 30 september 1926 avgivet betänkande med förslag till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri (SOU 1926: 17) föreslagit oförändrad straffsats för ifrågavarande brott, framhölls från en sammanslutning av nykterhetsnämnder och föreståndaren för en allmän alkoholistanstalt, att då den föreslagna straffsatsen vore så låg, att någon avskräckande verkan därav säkerligen icke vore att förvänta, det vore nödvändigt med en avsevärd förhöjning upp till frihetsstraff.

Under hänvisning till dessa anmärkningar uttalade *1927 års sakkunniga för revision av lösdrivarlagstiftningen*, åt vilka uppdragits att avgiva utlåtande och förslag i anledning av omförmälda betänkande såvitt nu är i fråga, i den 11 november 1929 avgivet betänkande med förslag till lagstiftning om alkoholistvård (SOU 1929: 29) följande:

Beträffande den av förstnämnda sakkunniga föreslagna straffsatsen har till stöd för densamma anförts bl. a., att den är lika med straffsatsen för fylleriförseelse enligt 18 kap. 15 § strafflagen. Emellertid är att märka, att i den till 1928 års riksdag framlagda propositionen med förslag till lag angående fylleri (nr 32) straffet för fylleri utan försvårande omständigheter satts till böter 5—200 kronor, till stöd för vilken straffskärpning åberopats uttalande inom lagrådet. Frånsett emellertid denna omständighet kan det med visst fog ifrågasättas, huruvida ej sådant förledande eller sådant förhjälpande att åtkomma rusgivande drycker, varom i förevarande paragraf är fråga, bör vara belagt med strängare straff än en vanlig fylleriförseelse. Med hänsyn till vad sålunda anförts hava de sakkunniga föreslagit höjning av straffmaximum till 200 kronor.

Lösdriverisakkunnigas förslag till straffsats blev vid alkoholistlagens antagande 1931 infört i 63 § av lagen i oförändrat skick och utan ytterligare motivering.

Jämlikt bemyndigande den 17 november 1944 ha tillkallats särskilda sakkunniga, vilka antagit namnet *1944 års nykterhetskommitté*. Enligt direktiven skall kommittén bl. a. verkställa en omprövning av de grundläggande principerna för vår nykterhetspolitik samt utarbeta och framlägga förslag till riktlinjer för ordnandet av spritdrycksförsäljningen i landet. Den äger därjämte att i ett sammanhang upptaga till bedömning hela den svenska nykterhetslagstiftningen.

Med stöd av bemyndigande den 27 september 1946 tillkallade sakkunniga för utredning rörande alkoholistvården, *1946 års alkoholistvårdsutredning*, ha enligt direktiven att bl. a. skänka nödigt beaktande åt den eftervårdande verksamheten i fråga om omhändertagna alkoholister samt därvid utforma åtgärder ägnade att underlätta och stadga möjligheterna för dessa att erhålla nya förutsättningar för en ordnad livsföring. De sakkunnigas arbete bör bedrivas i närmaste samråd med 1944 års nykterhetskommitté.

Utskottet.

I 63 § alkoholistlagen kriminaliseras förfarandet att åt person, som veterligen är ställd under övervakning enligt nämnda lag eller är intagen å allmän alkoholistanstalt, lämna alkoholhaltiga drycker eller att eljest hjälpa sådan person att åtkomma dylika drycker. Stadgandet har till syfte att söka förhindra, att samhällets åtgärder till stöd och hjälp åt alkoholmissbrukare medvetet motverkas eller helt ointetgöras av andra personer, vilka trots kännedom om ifrågavarande åtgärder tillhandagå dessa med alkoholhaltiga drycker.

Enligt utskottets mening kan emellertid ifrågasättas, om den nuvarande synnerligen lindriga straffsatsen, böter 5—200 kronor, står i rimligt förhållande till den skada, som sistnämnda personer förorsaka genom att bereda alkoholmissbrukare, som stå under behandling eller eljest under tillsyn, tillfälle till alkoholförtäring. I de fall, då överlämnandet eller tillhandahållandet av dryckerna sker mot vederlag och då sålunda vinstbegäret kan förmodas vara den drivande faktorn, skola visserligen jämväl de betydligt strängare straffsatserna i rusdrycksförordningen m. fl. författningar tillämpas, men vid ett icke obetydligt antal tillfällen, såsom vid bjudande eller vid legal utskänkning, kan endast straff enligt 63 § alkoholistlagen ifrågakomma. I detta sammanhang bör observeras, att räckvidden av straffstadgandet i nämnda paragraf, vari uppställes krav på vetskap om ingripandet mot alkoholmissbrukaren hos den, som skall straffas, dock begränsas genom den diskretion, varmed nykterhetsnämndernas åtgöranden skola omgärdas.

Härtill kommer emellertid att det enligt utskottets förmenande bör tagas under övervägande, om icke samhället skulle — genom att för det i nämnda lagrum beskrivna brottet utsätta strängare straff — på ett mera markant sätt giva uttryck åt sin uppfattning om detta brotts förkastliga karaktär.

För att en straffskärpning skall komma att få större betydelse torde vara erforderligt, att bland allmänheten sprides ökad kännedom om dessa bestämmelser.

Två utredningar arbeta för närvarande med nykterhetsfrämjande uppgifter, 1944 års nykterhetskommitté och 1946 års alkoholistvårdsutredning. Det i motionen berörda spörsmålet synes närmast äga samband med de olika åtgärder för vård och eftervård av alkoholmissbrukare, vilka sistnämnda kommitté har att överväga.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville överlämna motionen till 1946 års alkoholistvårdsutredning för att motionen måtte tagas under övervägande vid fullgörandet av utredningens uppdrag.

Stockholm den 27 februari 1947. •

På andra lagutskottets vägnar:

ÅKE HOLMBÄCK.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman*, Linder, Wistrand*, Forslund, Löfvander, Hage, Björkmän* och fröken Osvald*;

från andra kammaren: herrar Hellbacken*, Ryberg, Hermansson, Holm, Larsson i Östersund, Jacobsson i Igelsbo*, fru Boman och herr Lundberg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.